HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

גמ' יתיב אביי בר אבין ורב חיננא בר אבין ויתיב אביי גבייהו ויתבי וקאמרי בשלמא ר"מ קסבר [א] דירת עובד כוכבים שמה דירה ולא שנא חד ולא שנא תרי אלא ר' אליעזר בן יעקב מאי קסבר אי קסבר דירת עובד כוכבים שמה דירה אפילו חד נמי ניתסר ואי לא שמה דירה אפי' תרי נמי לא ניתסר אמר להו אביי וסבר רבי מאיר דירת עכו"ם שמה דירה והתניא [ב] חצירו של עובד כוכבים הרי הוא כדיר של בהמה אלא דכ"ע [א] דירת עכו"ם לא שמה דירה והכא בגזירה [ג] שמא ילמד ממעשיו קא מיפלגי ר' אליעזר בן יעקב סבר כיון דעובד כוכבים [ד] חשוד אשפיכות דמים תרי דשכיחי דדיירי גזרו בהו חד לא שכיח לא גזרו ביה רבנן ור"מ סבר זמנין דמקרי ודייר ואמרו רבנן [ב] אין עירוב מועיל במקום עכו"ם ואין ביטול רשות מועיל במקום עכו"ם עד שישכיר ועכו"ם לא מוגר מ"ט אילימא משום דסבר דלמא אתי לאחזוקי ברשותו הניחא למ"ד שכירות בריאה בעינן אלא למ"ד שכירות רעועה בעינן מאי איכא למימר דאתמר רב חסדא אמר שכירות בריאה ורב ששת אמר [ג] שכירות רעועה מאי בריאה אילימא בריאה בפרוטה רעועה פחות משוה פרוטה מי איכא למאן דאמר מעכו"ם בפחות משוה פרוטה לא והא שלח רבי יצחק ברבי יעקב בר גיורי משמיה דרבי יוחנן [ד] הוו יודעין ששוכרין מן העכו"ם אפילו בפחות משוה פרוטה [ה] ואמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן [ה] בן נח נהרג על פחות משוה פרוטה ולא ניתן להשבון אלא בריאה במוהרקי ואבורגני רעועה בלא מוהרקי ואבורגני הניחא למ"ד שכירות בריאה בעינן אלא למ"ד שכירות רעועה בעינן מאי איכא למימר אפי' הכי חשיש עכו"ם לכשפים ולא מוגר גופא חצירו של עובד כוכבים הרי הוא כדיר של בהמה [ו] ומותר להכניס ולהוציא מן חצר לבתים ומן בתים לחצר ואם יש שם ישראל אחד אוסר [ז] דברי רבי מאיר רבי אליעזר בן יעקב אומר לעולם אינו אוסר עד שיהו שני ישראלים אוסרים זה על זה

גמ' לא שנא חד. ישראל יחידי דר עמו: **שמה דירה.** ויש לו רשות בחצר ונמצא ישראל המוציא לחצר מביתו שהוא מיוחד לו מוציא מרשות לרשות ורבנן גזרו שלא להוציא מרשות לרשות בלא עירוב דלמא אתי לאפוקי מרה"י לרה"ר: **הרי הוא כדיר של בהמה.** ואין לו כח לאסור ור"מ קאמר לה לקמן בברייתא בשמעתין ורמינן מתני' עלה ומוקמינן[ח] בדליתיה וישראל אפי' כי ליתיה אוסר אלמא דירת עכו"ם לאו שמה דירה: **אלא דכ"ע לאו שמה דירה.** אלא משום גזרה שמא ילמוד ישראל ממעשיו של עכו"ם הטריחוהו והפסידוהו חכמים לישראל הדר עמו כדי שיקשה בעיניו ליתן שכר בכל שבת ושבת ויצא משם ובההיא גזרה פליגי ר"מ ור"א בן יעקב אי גזרינן ליה על ישראל יחיד הדר עם העכו"ם או לא: **ר"א סבר כיון דעכו"ם חשוד על שפיכות דמים.** לא שכיח יחידי דדייר בהדיה ומילתא דלא שכיחא לא גזור בה רבנן ור"מ סבר יחידי נמי זימנין דדייר ומש"ה אמור רבנן אין עירוב מועיל כו': **ועכו"ם לא מוגר.** לא יהא רוצה לשכור[ט] ויצא ישראל זה משם: **מאי טעמא.** לא מוגר עכו"ם: **בריאה.** חזקה שיתנה ישראל עמו למלאות כל המבוי כלים אם ירצה: **בן נח נהרג.** על הגזל דהיא מז' מצות כדאמר בד' מיתות בסנהדרין (נו.) ואמרי[י] אזהרה שלהן זו היא מיתתן ואשמועינן ר' יוחנן דעכו"ם לא מחיל אפילו אפחות משוה פרוטה והוי גזל לדידהו: **לא ניתן להשבון.** דגבי ישראל כתיב[כ] והשיב את הגזלה אבל בעכו"ם לא כתיב השבה הלכך כיון שעבר נהרג ואינו משלם: **במוהרקי ואבורגני.** למלאות החצר בספסלין וקתידראות אם ירצה: **חצירו של עכו"ם.** אע"ג שסתם חצירות פתוחין לתוכן בתים הרבה אין רשות עכו"ם חלוקה להיחשב רשות כל אחד ואחד לבדו דדירת עכו"ם לא שמה דירה וישראל שאינו דר עמהן שנכנס לאחד מן הבתים בשבת מותר להוציא מן הבתים[ל] לחצר ולא הוי מוציא מרשות המיוחדת לעכו"ם זה לרשות שהיא לכולן: **ואם יש שם ישראל אחד.** דר עמהן אוסר על כל ישראל להוציא מן הבתים לחצר מפני שהיא כחצירו: **ר"א בן יעקב אומר (א) עד שיהו שני ישראלים.** דרין בשני בתים ואוסרין זה על זה רשות העכו"ם חלוקה מהן ואוסר העכו"ם על בתיהם והן אוסרין על בתי העכו"ם מלהוציא לחצר דשויוה רבנן לדירת עכו"ם דירה כדאמר לעיל אבל בישראל יחידי לא שויוה רבנן לדירת עכו"ם דירה ולא הוא אוסר על ביתו של ישראל ולא ישראל אוסר על ביתו שאין חילוק רשות בעכו"ם:

אמר

לאכול משחיטתו אלא ודאי ר"ג דיבנה הוה ותחלה גזר על שחיטה דאורייתא ושבק סתם יינם דרבנן ואע"ג דר"ג קודם דר' מאיר הוה תלי אותו בדר"מ משום דפשיטא לן בכל דוכתא דחייש ר"מ למיעוט ולספרים נמי דגרסי הכא רשב"ג הא שמעינן ליה בפ"ק דחולין (דף ד.) דס"ל כותים גירי אמת הן גבי מצת כותי מותרת דקתני רשב"ג אומר כל מצוה שהחזיקו בה כותים יותר מדקדקין בה מישראל ועוד דאם כן מה חדשו ר' אמי ור' אסי [מ] במה שעשאום עכו"ם גמורים לבטל רשות וליתן רשות והלא כך היו מעולם לכ"ע דליכא למימר דמעיקרא גזור ולא קבלו מינייהו לענין שחיטה ויין נסך הוא דקאמר התם גזור ולא קבלו מינייהו ונראה לר"י דבין לדוקי ובין כותי [נ] לדירה אינם כעכו"ם ומה שלא הוסיף כותי בחסורי מחסרא בגמ' ר"ג אומר לדוקים וכותים אינם כעכו"ם היינו משום שלא בא המתרץ אלא לתקן שלא יקשה לדוקי מאן דכר שמיה ועוד י"ל דאפילו ר"ג עצמו לא הזכיר בדבריו כשחלק על תנא קמא אלא לדוקי לבדו לפי שלא הביא ראייה אלא מלדוקי וא"ת אי גרס רשב"ג היכי פסקינן בגמרא כר"א בן יעקב ור' יוחנן נמי דקאמר נהגו כר"א בן יעקב [ס] הא ר' יוחנן נמי אמר הלכה כרשב"ג במשנתינו וי"ל דלא פסקינן בגמרא כר"א בן יעקב אלא על עיקר דבריו דלא אסר בחד ישראל עד שיהו שנים אבל בהא דסבר ליה כת"ק דכותים כעכו"ם לא פסקינן כוותיה ואפשר דבהא הלכה כרשב"ג דאינן כעכו"ם ועוד דהאידנא לא נפקא לן מידי לענין כותים לבסוף [ע] כשעשאום עכו"ם גמורים:

חצירו של עכו"ם הרי הוא כדיר של בהמה. ואם יש בתים הרבה של עכו"ם פתוחין בחצר מותר לישראל להכניס ולהוציא לשם מאחר שאין ישראל דר שם:

ועכו"ם לא מוגר. וא"ת ומעיקרא דס"ד דטעמא משום דדירת עכו"ם שמה דירה מ"ט דעירוב לא מהני ושכירות מהני וי"ל דעירוב וביטול בדין הוא דלא מהני שאין העכו"ם מכיר בהן אבל יודע הוא שישראל קונה רשותו בשכירות אבל השתא דאסיקנא שהוא כדיר של בהמה ומן הדין לא בעי מידי צריך הוא לפרש מ"ט תקינו רבנן שכירות טפי מעירוב וביטול:

בן נח נהרג על פחות משוה פרוטה ולא ניתן להשבון. פירש בקונטרס דגבי ישראל כתיב והשיב את הגזלה אשר גזל אבל בעובד כוכבים לא כתיב הלכך כיון שעבר נהרג ואין משלם משמע מתוך פירושו דאפילו בגזל מעכו"ם חבירו לא מיחייב בהשבה ולא יתכן לומר כן לפי אותה שיטה דפרק בתרא דעכו"ם (דף עא.) דבעי למידק דמשיכה בעכו"ם קונה דאי אינה קונה אמאי נהרג אבל בהא דנהרג על שוה פרוטה לא קשיא ליה דבדין הוא שיהרג אע"ג דלא קני ביה משיכה כיון דהוי ממון חשוב אבל בפחות משוה פרוטה דלאו ממון הוא ובמשיכה נמי לא קני אמאי נהרג ואי בגוזל מעכו"ם איירי א"כ אפי' בפחות משוה פרוטה ממון חשוב הוא לגבי עכו"ם דלא מחיל על פחות משוה פרוטה ובדין הוא שיהרג אף על גב דלא קני ליה כיון דחשיב ממון לגביה כמו שוה פרוטה לישראל וכל הגזלנים דמיחייבי על הגזילה אע"ג דלא קנו ליה אבל מהא דנהרג על גזל פחות משוה פרוטה מישראל דייק שפיר כדפרשתי ומשמע ליה דאיירי בגזל מישראל מדקתני ולא ניתן להשבון כלומר דאינו חייב להחזיר ובגזל מעכו"ם היה חייב כיון דקפיד ולא כפ"ה [ב] דפטר בגזל מן העכו"ם משום דלא כתיבא ביה השבה ומשום קם ליה בדרבה מיניה לא מיפטר דלא שייך גבי עכו"ם דהא נטלו לסטין כסותו בהגוזל בתרא (ב"ק דף קיד.) משמע דלא קנו אלא ביאוש ומוקמינן בלסטים עכו"ם ועוד דאפילו בישראל אי הוי בעין חייב להחזיר ולא אמרינן קים ליה בדרבה מיניה כדמוכח בפרק בן סורר (סנהדרין דף עב.) גבי בא במחתרת ומשני דהא דמיחייב מיתה משום דמלער לישראל כלומר שהוא חשוב ממון ביד עכו"ם דאין סברא לומר שאם ליערו בשום ענין שיתחייב מיתה ומאי לא ניתן להשבון כלומר כיון דלא קניא במשיכה א"כ כל היכא דאיתיה של ישראל הוא דאי משום דמייאש זימנין דלא מייאש ומפרש שאינו בתורת השבון כלומר אם אכלו שאינו בעין לא מיחייב ליתן דמיו אבל כל זמן שהוא בעין ודאי חייב להחזיר אבל אין לפרש אינו בתורת השבון לענין שיפטר בהשבתו ממיתה כמו ישראל ממלקות דהוי בכך ניתק לעשה דאם כן דחק בחנם להעמידה בישראל ומשום דמלערינא לוקמה בגזל מעכו"ם: **מוהרקי ואבורגני.** פירוש מוהרקי כתיבה וחותמות כמו מוהרקייהו דהני בטפסא דמלכא מנח בסוף החולץ (יבמות דף מו:) ואבורגני [פ] שלוחים ור"ח פירש מוהרקי ואבורגני כמו בניין:

ורבי

מסורת הש"ס

(א) [לקמן עה.], (ב) [תוספ' פ"ה הט"ו], (ג) [ב"מ עא.], (ד) [ע"ז כב.], (ה) ע"ז עא: יבמות מז:, (ו) [תוספתא פ"ה הט"ו], (ז) [בתוספ' ליתא דברי ר"מ], (ח) [ע"ב], (ט) [נ"ל להשכיר], (י) [סנהדרין נז.], (כ) [ויקרא ה], (ל) בס"א: להוציא מבתי הגוי, (מ) [חולין ו.], (נ) גי' מהרש"א לדידיה, (ס) [כתובות עז.], (ע) [חולין ו.], (פ) [וכ"פ הערוך בשם רב האי גאון שבלשון פרסי נקרא אבורגני שלוחים גם בערך מהרק כתב פי' זה בשם ר' נסים וגם על מוהרקי פי' כתיבה וחתימה ורבינו גרשום פי' כלי הבית],

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ר"א בן יעקב אומר לעולם אינו אוסר עד שיהו וכו' דירה ולא הוא אוסר: (ב) תום' ד"ה בן נח וכו' ולא כפ"ה דפטר אף בגוזל מן העכו"ס וכו' דלא שייך גבי עכו"ס דהא גזלו לסטים את כסותו:

◆

מוסף רש"י

בן נח נהרג על פחות משוה פרוטה. בן נח שגזל ישראל פחות משוה פרוטה, אע"ג דגבי ישראל לאו ממונא הוא דמחלי עליה, גבי עובד כוכבים ממונא הוא ובן נח נצטוה על הגזל בסנהדרין (נו.) ואזהרה שלהן זו היא מיתתן ואין צריכין התראה (ע"ז עא: וכעי"ז יבמות מז:).

עין משפט נר מצוה

א [מיי' פ"ב מהל' עירובין הל' ט טוש"ע א"ח סי' שפב סעי' א]:

ב ב מיי' פ"ב מהל' עירובין הלכה י טוש"ע א"ח סי' שפ"ב ס"א:

ג ג מיי' שם הלכה יב טוש"ע שם ס"ד:

ד ד מיי' שם טוש"ע שם ס"ה:

ה [מיי' פ"ט מהל' מלכים הלכה ט]:

◆

רב נסים גאון

בן נח נהרג על פחות משוה פרוטה. משכחת לה בסנהדרין בפרק ארבע מיתות תנו רבנן ז' מצות נצטוו בני נח דינים וברכת השם וע"ז וגילוי עריות ושפיכות דמים וגזל ואבר מן החי, ואמרו אחר זה על שבע מצות בן נח נהרג. ואמרו עוד אזהרה שלהן זו היא מיתתן. ואמרו פחות משוה פרוטה כיון דלאו בני מחילה נינהו גזל מעליא הוא. ולפיכך אם בן נח גוזל פחות משוה פרוטה נהרג. ומה שאמרו ולא ניתן להישבון כלומר אפילו השיב את הגזילה לנגזל אינו נפטר מן המיתה אלא נהרג מכל מקום שכבר חייב מיתה. ובמס' ע"ז בפרק השוכר את הפועל אמרו ומאי לא ניתן להישבון אינו בתורת הישבון, כי זה שכתוב בתורה והשיב את הגזילה לישראל נאמר ולא לבני נח.

◆

רבינו חננאל

סוגיא דשמעתא דירת גוי לא שמה דירה, ובגזירה שמא ילמד ממעשיו פליגי, ר' אליעזר בן יעקב סבר (כגון) [כיון] דחשיד אשפיכות דמים, תרי דשכיחי דדיירי בהדי גוי גזרו בהו רבנן איסור עד (שיעברו) [שישכרו]. חד ישראל בהדי גוי דלא שכיח דדייר, אי מיקרי דדיירי לא גזרו ביה רבנן, ור' מאיר זימנין דחד נמי דייר. ואמור רבנן אין עירוב ולא ביטול רשות מועיל בהדי גוי עד שישכיר, וגוי אינו משכיר (מ)[ל]ישראל. ואע"ג דלא בעינן שכירה בריאה כמו הירקי ואכרגבי כגון בניין, אלא אפי' שכירה רעועה דיי לן, אפילו הכי גוי לא משכיר (מ)[ל]ישראל דחייש לכשפים. ודכולי עלמא שכירות בפחות משוה פרוטה מן הגוי הויא שכירות, דקיימא לן בן נח נהרג על פחות משוה פרוטה. ולא ניתן להישבון, פי' בן נח נהרג על הגזל שאזהרתן זו היא מיתתן, ואם יגזל בן נח פחות משוה פרוטה נהרג עליה. וישראל אין חייבין עליה, שאין ישראל חייבין אלא מפרוטה ומעלה לפיכך לא ניתן להשבון. שהתורה הזהירה והשיב את הגזלה אשר גזל, ואם (ו)אין גזלה (אלא) אין השבה. **גופה** חצרו של גוי הרי הוא כדיר של בהמה, מותר להכניס מתוכה לבתים ומן הבתים לתוכה, ואם יש שם ישראל אוסר, דברי ר' מאיר.